

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра міжнародної економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи
 (Жильцов О.Б.)
« _____ » _____ 2024

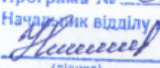
РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МУНІЦИПАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

для студентів

спеціальності: 051 Економіка
освітньої програми: 051.00.01 Економіка міста. Урбаністика
освітнього рівня першого (бакалаврського)

Київ – 2024

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Код ЄДРПОУ 45307965	
Програма № <u>3203/24</u>	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
 (підпис)	 (прізвище, ініціали)
« _____ » _____	20 - <u>24</u>

Розробник:

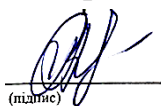
доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки
Ушенко Наталя Валентинівна,
викладач кафедри міжнародної економіки Никонюк Катерина Олегівна.

Викладач:

викладач кафедри міжнародної економіки Никонюк Катерина Олегівна

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародної економіки

Протокол від 12 січня 2024 р. № 1

Завідувач кафедри А.В. Шлапак
(підпис)

Робочу програму перевірено
12.01.2024 р.

Заступник директора/декана О.О. Казак

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5 кредитів / 150 годин	
Курс	2	
Семестр	4	
Кількість змістових модулів з розподілом:	5	
Обсяг кредитів	5	
Обсяг годин, в тому числі:	150	
Аудиторні	70	
Модульний контроль	10	
Семестровий контроль	залік	
Самостійна робота	70	

Мета дисципліни: сформувати у студентів розуміння основних напрямів і методів організації роботи органів місцевого самоврядування територіальних громад управління власністю з урахуванням їх організаційної, правової та фінансової автономії задля підвищення інвестиційної привабливості, оздоровленню клімату для створення та розвитку високоякісних публічних послуг та бізнесу на відповідній території.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувати у студентів спроможність розробляти та запроваджувати адаптовані системи управління муніципальною власністю з використанням повного спектру інструментів з управління активами, урахуванням передового українського і зарубіжного досвіду;
- сформувати практичні вміння проводити систематизований моніторинг процесів обліку та ефективності використання активів територіальних громад;
- розширити у студентів рівень володіння практичними навичками застосування законодавчого нормативно-правового регулювання з питань розпорядження та управління майном комунальної (муніципальної) власності, сформувати сумісну правильність юридичного та бухгалтерського оформлення об'єктів цивільних прав на нерухоме майно територіальної громади засобами самоврядного контролю.

3. Результати навчання за дисципліною.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- понятійний апарат дисципліни;

- систему законодавчо-правового забезпечення України, що регулює діяльність і розвиток територіальних громад щодо управління власністю в умовах адміністративно-фінансової децентралізації;

- економічні основи управління власністю в умовах співробітництва територіальних громад;

- інструменти управління майном муніципальної власності;

- напрями та методи організації роботи органів місцевого самоврядування щодо ефективного управління активами територіальних громад з врахування передового українського та світового досвіду;

- порядок створення та введення в дію самоврядних нормативно-правових документів регуляторного впливу щодо управління власністю територіальних громад, удосконалення договірної роботи в органах місцевого самоврядування;

вміти:

- застосовувати сформовані знання в практичній діяльності роботи економіста щодо організації роботи органів місцевого самоврядування територіальних громад;

- застосовувати сформовані знання для проведення аналітичних розрахунків щодо обліку та оцінювання ефективності використання майна муніципальної власності;

- застосовувати сформовані знання для вибору інструментів управління майном муніципальної власності, зокрема управління комерційними комунальними підприємствами, засновником (власником понад 50% часток) яких є Рада територіальної громади;

- застосовувати сформовані знання для обґрунтування стратегічних напрямів управління муніципальною власністю;

- застосовувати сформовані знання для розроблення регуляторних документів з управління власністю територіальних громад та організаційних заходів коригуючого характеру.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторні:					Самостійні
		Лекції	Практичні	Семінари	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовний модуль 1. Територіальні громади в умовах децентралізації							
Тема 1. Адміністративно-фінансова децентралізація: світовий досвід та Україна	10	2	4		-	-	4
Тема 2. Законодавче регулювання правового режиму власності територіальних громад	8	2	2	-	-	-	4
Тема 3. Фінансова політика та фінансові ресурси ТГ	10	2	2	-	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	30	6	8		-	-	14
Змістовний модуль 2. Формування та порядок обліку майна комунальної власності ТГ							
Тема 4. Облік комунального майна ТГ	8	2	2	-	-	-	4
Тема 5. Порядок передачі державного майна у комунальну власність ТГ	10	2	4		-	-	4
Тема 6. Способи використання комунальної власності ТГ	12	2	4		-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	32	6	10		-	-	14
Змістовний модуль 3. Організаційно-економічне забезпечення управління муніципальною власністю							
Тема 7. Зарубіжна практика управління муніципальною власністю	10	2	4		-	-	4
Тема 8. Особливості управління муніципальною власністю в умовах розвитку співробітництва ТГ	8	2	2	-	-	-	4
Тема 9. Управління комерційними комунальними підприємствами	10	2	2	-	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	30	6	8		-	-	14
Змістовний модуль 4. Економічні та соціальні пріоритети управління муніципальною власністю							
Тема 10. Земельні ресурси територіальних громад	10	2	4		-	-	4
Тема 11. Організація функціонування соціальної сфери в територіальних громадах	10	2	4		-	-	4
Тема 12. Благоустрій населених пунктів як інструмент сприяння управління активами	10	2	2	-	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	32	6	10		-	-	14
Змістовний модуль 5. Інституційні та самоврядні інструменти моніторингу управління муніципальною власністю							
Тема 13. Інституційні інструменти та ризики в управлінні муніципальною власністю	10	2	2	-	-	-	6
Тема 14. Самоврядний контроль та супутні інструменти	14	2	4		-	-	8
Модульний контроль	2						
Разом	26	4	6				14
Усього	150	28	42		-	-	70

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Територіальні громади в умовах децентралізації

Тема 1. Адміністративно-фінансова децентралізація: світовий досвід та Україна

Теоретичні гіпотези та світовий досвід реалізації адміністративно-фінансової децентралізації. Адміністративно-фінансова децентралізація в Україні: цілі реформи та результати, коригування. Ідентифікація ризиків децентралізації для функціонування та розвитку територіальних громад.

Територіальна громада як суб'єкт регулювання територіального розвитку та управління муніципальною власністю. Розвиток територіальних громад у контексті розбудови громадянського суспільства.

Сутність поняття «власність», його співвідношення із суміжними категоріями. Економічний зміст управління муніципальною власністю.

Тема 2. Законодавче регулювання правового режиму власності територіальних громад

Нормативно-правова база щодо управління власністю територіальних громад, її рівні: конституційний, законодавчий. Правове регламентування підстав набуття власності. Законодавче регулювання відносин власності у місцевому самоврядуванні.

Сутність поняття «регуляторний акт», його основні ознаки. Зміст та основні етапи регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування. Процес підготовки проєктів регуляторних актів: планування діяльності з підготовки, аналіз регуляторного впливу, відстеження результативності його дії. Регуляторна діяльність як передумова ефективного управління активами територіальних громад.

Об'єкти правовідносин у сфері управління муніципальною власністю. Органи публічної влади і територіальні громади у відносинах з управлінням власністю ТГ. Повноваження фондів, управлінь та відділів власності у ТГ.

Тема 3. Фінансова політика та фінансові ресурси територіальних громад

Бюджетний процес в об'єднаній територіальній громаді. Доходи об'єднаних територіальних громад. Міжбюджетні трансферти об'єднаних територіальних громад. Видатки об'єднаних територіальних громад.

Джерела фінансових ресурсів територіальної громади. Бюджетні механізми фінансування розвитку територіальної громади. Інвестиційні механізми фінансування розвитку територіальної громади. Грантові механізми фінансування проєктів місцевого соціально-економічного розвитку. Кредитні механізми фінансування місцевого економічного розвитку.

Сутність та показники фінансової спроможності територіальних громад. Порядок розрахунку фінансової спроможності територіальної громади. Формування фінансово-економічного потенціалу територіальних громад.

Змістовний модуль 2. Формування та порядок обліку майна комунальної власності територіальних громад

Тема 4. Облік комунального майна територіальних громад

Джерела формування комунальної власності. Порядок формування комунальної власності. Особливості формування комунальної власності в Україні. Порядок обліку комунальної власності. Процедура інвентаризації об'єктів комунальної власності. Створення і ведення Реєстру об'єктів нерухомого майна.

Тема 5. Порядок передачі державного майна у комунальну власність територіальної громади

Зміст, об'єкти та процедура передачі державного майна у комунальну власність територіальної громади. Порядок прийняття рішень про передачу об'єктів права державної власності у комунальну власність територіальної громади. Документальне оформлення передачі державного майна у комунальну власність територіальної громади. Порядок передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність територіальних громад.

Тема 6. Способи використання державної і комунальної власності.

Приватизація. Оренда. Самостійне використання майна територіальною громадою. Спільне використання об'єктів комунальної власності. Безоплатна передача комунального майна. Застава комунального майна. Лізинг. Концесія. Продаж об'єктів великої приватизації. Продаж об'єктів малої приватизації. Порядок продажу об'єктів малої приватизації. Відомості, які має містити інформаційне повідомлення, що публікується органом приватизації в електронній торговій системі. Стадії укладення договору оренди.

Змістовний модуль 3. Організаційно-економічне забезпечення управління муніципальною власністю

Тема 7. Зарубіжна практика управління муніципальною власністю

Європейська хартія місцевого самоврядування. Економічна суть державної і комунальної (муніципальної) власності в зарубіжних країнах. Формування державної і комунальної власності в Україні. Муніципальні підприємства в зарубіжних країнах. Основні організаційно-правові форми муніципальних підприємств в зарубіжних країнах. Майно комуни.

Тема 8. Особливості управління муніципальною власністю в умовах розвитку співробітництва територіальних громад

Співробітництво територіальних громад. Суб'єкти співробітництва територіальних громад. Місцева ініціатива. Договір про співробітництво. Підготовка проекту договору про співробітництво. Громадське обговорення як важливий етап підготовки проекту міжмуніципального співробітництва (ММС). Моніторинг співробітництва. Форми міжмуніципального співробітництва. Етапи утворення спільних комунальних підприємств, установ та організацій. Порядок припинення дії договору та розв'язання спорів під час його виконання.

Тема 9. Управління комерційними комунальними підприємствами

Загальні принципи управління органів місцевого самоврядування територіальних громад комерційними підприємствами, що перебувають у власності відповідних територіальних громад. Правовий режим комерційного комунального підприємства, його органи управління. Повноваження у сфері управління господарюючими комунальними підприємствами, які належать до управління господарюючими комунальними підприємствами, що належать до виключної компетенції Ради територіальної громади. Повноваження виконавчих органів Ради у сфері управління господарюючими комунальними підприємствами. Повноваження сільського, селищного чи міського голови у сфері управління господарюючими комунальними підприємствами, які належать до управління господарюючими комунальними підприємствами.

Змістовний модуль 4. Економічні та соціальні пріоритети управління власністю муніципальною власністю

Тема 10. Земельні ресурси територіальних громад

Управління земельними ресурсами в умовах реформи місцевого самоврядування. Передача земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність територіальних громад.

Земля як просторовий операційний базис та безпосередній чинник виробництва. Сутність та складові земельних ресурсів територіальної громади. Повноваження органів місцевого самоврядування в сфері земельних відносин. Ринковий, інвестиційний та бюджетний потенціали земельних ресурсів територіальної громади.

Тема 11. Організація функціонування соціальної сфери в територіальних громадах

Управління та фінансування освітньої сфери в територіальних громадах. Проблеми формування локальної освітньої політики в громадах.

Ризики та перспективи реформування системи охорони здоров'я в умовах адміністративно-фінансової децентралізації.

Тема 12. Благоустрій населених пунктів як інструмент сприяння управління активами

Робота по організації благоустрою населених пунктів. Зміст та функції благоустрою населених пунктів. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою. Алгоритм дій органів місцевого самоврядування по організації благоустрою населених пунктів (в розрізі управління активами).

Змістовний модуль 5. Інституційні та самоврядні інструменти моніторингу управління муніципальною власністю

Тема 13. Інституційні інструменти та ризики в управлінні муніципальною власністю.

Державна допомога та державна підтримка. Ефективне управління власністю територіальних громад як необхідна передумова їх матеріально-фінансової самостійності.

Чинники ризиків. Ризик виникнення інституційної пастки. Ризик нівелювання місцевої демократії. Ризики посилення «ресурсного прокляття». Ризик виникнення/посилення рентоорієнтованої поведінки. Ризик: виникнення / поглиблення конфлікту інтересів. Ризик неефективності управління майном в умовах невизначеності. Мінімізація інституційних ризиків управління об'єктами комунальної власності як метод підвищення ефективності розпорядження майном територіальної громади.

Тема 14. Самоврядний контроль та супутні інструменти.

Робота органів місцевого самоврядування територіальних громад зі стягнення заборгованостей. Удосконалення договірної роботи в органах місцевого самоврядування територіальних громад.

Повноваження органів місцевого самоврядування територіальних громад у частині здійснення самоврядного контролю. Основні напрями впровадження самоврядного контролю органів місцевого самоврядування територіальних громад. Збір та актуалізація інформації про земельні ресурси територіальних громад. Встановлення меж населених пунктів: процедура та щодо підготовки та реалізації. Запровадження геоінформаційних систем та організація внутрішньої роботи з даними.

Аналіз показників діяльності територіальних громад.

Контроль навчальних досягнень

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4		Модуль 5	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1.	Відвідування лекцій	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
2	Відвідування практичних занять	1	4	4	5	5	4	4	5	5	3	3
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	3	15	3	15	2	10
5	Робота на практичних заняттях	10	4	40	5	50	4	40	5	50	3	30
7	Виконання модульної (контрольної) роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом				87		98		87		98		70
Максимальна кількість балів			440									
Розрахунок коефіцієнта:			440/100=4,4									

Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Територіальні громади в умовах децентралізації			
1	Тема 1. Адміністративно-фінансова децентралізація: світовий досвід та Україна	4	5
2	Тема 2. Законодавче регулювання правового режиму власності територіальних громад	4	5
3	Тема 3. Фінансова політика та фінансові ресурси територіальних громад	6	5
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Формування та порядок обліку майна комунальної власності територіальних громад			
4	Тема 4. Облік комунального майна ТГ	4	5
5	Тема 5. Порядок передачі державного майна у комунальну власність ТГ	4	5
6	Тема 6. Способи використання комунальної власності ТГ	6	5
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. Організаційно-економічне забезпечення управління муніципальною власністю			
7	Тема 7. Зарубіжна практика управління власністю ТГ	4	5
8	Тема 8. Особливості управління муніципальною власністю в умовах розвитку співробітництва ТГ	4	5
9	Тема 9. Управління комерційними комунальними підприємствами	6	5
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4. Економічні та соціальні пріоритети управління муніципальною власністю			
10	Тема 10. Земельні ресурси територіальних громад	4	5
11	Тема 11. Організація функціонування соціальної сфери в територіальних громадах	4	5

12	Тема 12. Благоустрій населених пунктів як інструмент сприяння управління активами	6	5
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 5. Інституційні та самоврядні інструменти моніторингу управління муніципальною власністю			
13	Тема 13. Інституційні інструменти та ризики в управлінні власністю ТГ.	6	5
14	Тема 14. Самоврядний контроль та супутні інструменти.	8	5
	Разом	70	70

Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль за результатами виконання контрольних (модульних) робіт передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок, що студент набув після завершення вивчення навчального матеріалу змістовного модулю з дисципліни. Виконання модульних робіт здійснюється в аудиторії.

Модульний контроль проводиться у формі контрольної роботи за кожним модулем. Контрольні (модульні) роботи включають тестування, відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань та ситуацій.

Сума балів, накопичених студентом за виконання модульних контрольних робіт свідчить про ступінь оволодіння ним програмою навчальної дисципліни протягом конкретного етапу її вивчення.

Критерії оцінювання модульного контролю з дисципліни наступні:

20-25 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко всебічно розкриває зміст теоретичних питань, тестових та практичних завдань.

15-20 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

10-15 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності і помилки.

1-10 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

0-10 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Форми проведення та критерії оцінювання модульного контролю

Модулі	Тема дисципліни	Форма контролю	Максимальна сума балів
I	Теми 1,2,3 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
II	Теми 4,5,6 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
III	Теми 7,8, 9 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
IV	Теми 10,11,12 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
V	Теми 13, 14 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів

Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
A	100-90
B	82-89
C	75-81
D	69-74
E	60-68
FX	35-59
F	0-34

Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 150 год., лекції – 28 год., практичні заняття – 42 год., модульний контроль – 10 год., самостійна робота – 40 год., семестровий контроль – 70 год.

Модулі	Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2			Змістовний модуль 3			Змістовний модуль 4			Змістовний модуль 5	
Назва модуля	<i>Територіальні громади в умовах децентралізації</i>			<i>Формування та порядок обліку майна комунальної власності ТГ</i>			<i>Організаційно-економічне забезпечення управління муніципальною власністю</i>			<i>Економічні та соціальні пріоритети управління муніципальною власністю</i>			<i>Інституційні та самоврядні інструменти моніторингу управління муніципальною власністю</i>	
лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Теми лекцій	Адміністративно-фінансова децентралізація: світовий досвід та Україна			Облік комунального майна ТГ			Зарубіжна практика управління муніципальною власністю			Земельні ресурси ТГ			Інституційні інструменти та ризики в управлінні муніципальною власністю.	
Теми практичних занять	Законодавче регулювання правового Фінансові ресурси ТГ			Порядок передачі державного майна у комунальну власність ТГ			Особливості управління власністю в умовах розвитку співробітництва ТГ			Організація функціонування соціальної сфери в ТГ			Самоврядний контроль та супутні інструменти	
Самостійна робота	15 балів			15 балів			15 балів			15 балів			10 балів	
Поточний контроль	МК – 25 балів			МК – 25 балів			МК – 25 балів			МК – 25 балів			МК – 25 балів	
Сума	440, коефіцієнт: 440/100=4,4													

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна (базова)

1. Конституція України (ст. 19), режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України(ч. 1 ст. 8, п. 6 ч. 1 ст. 3), режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1019>
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
4. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 р. № 634 «Про порядок підготовки пропозицій щодо удосконалення проектів регуляторних актів, які розробляються органами місцевого самоврядування»
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308 «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта», режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF>
7. Борщ Г.А. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посібник / Г.А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф.Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович. – К., 2017. – 107 с.
8. Берданова О.В. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, А. Ф. Ткачук. – К., 2017. – 121 с.
9. Інструменти управління майном комунальної власності територіальної громади: посібник / Глобал Ком'юнітіз (Global Communities). – К., 2020. - 171 с.
10. Посібник щодо організації роботи ОТГ стосовно державної допомоги суб'єктам господарювання / Ольга Лебединська, Віра Козіна, Ангела Бочі, Ольга Шубіна. – К., 2020. – 78 с.
11. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
12. Управління комунальною власністю в умовах реформування місцевого самоврядування та розвитку міжмуніципального співробітництва: навчальний посібник / за заг. редакцією Шкільняка М.М., Толкованова В.В., Журавля Т.В. – Київ, 2019. – 345 с.
13. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Західна О. Р. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. - 536 с.

Додаткова

14. Борсук Н.Я. Організаційно-правове забезпечення управління комунальною власністю в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. – Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. – Київ, 2019. – 407с.
15. Місцевий економічний розвиток: посібник для викладача / Вакуленко В., Гринчук Н., Борщ Г., Васильєва Н., Рудницька Р., Проскурнін В., Оленківська Л. – К., 2018. - 103 с.
16. Навчальний посібник для депутатів місцевих рад об'єднаних територіальних громад. Видання друге / Дерун Т.М./ Асоціація міст України – К., ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. – 164 с.
17. Нова школа у нових громадах: посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах. / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. — К., 2017. — 128 с.
18. Посібник з децентралізації у схемах. Друге видання / Під редакцією Н.Ю. Кузьмичової – Запоріжжя, серпень 2017. – 96 с.
19. Посібник зі співробітництва ОТГ у сфері адміністративних послуг: збірник практик та рекомендацій для ЦНАП – К., 2020. – 64 с.
20. Практичний посібник з питань передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність / Асоціація міст України, Держгеокадастр; за заг. ред. Слобожана О.В.; 2-ге вид. – К., 2020. – 32 с.
21. Ткачук О.А. Міське господарство: навчальний посібник. - Рівне: НУВГП, 2018. – 244 с.

Інформаційні джерела

22. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
23. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
24. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
25. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
26. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
27. Національна парламентська бібліотека України. URL: <https://nlu.org.ua/>
28. Електронна бібліотека освітнього порталу. URL: <http://www.osvita.org.ua/student/studying/library/web.html>

29. Ресурс з децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/>
30. Ресурс організації “Партнерство для розвитку міст “Проміс”. URL: <http://pleddg.org.ua/ua/>
31. Ресурс Асоціації міст України. URL: <https://www.auc.org.ua/>
32. Об’єднані територіальні громади - URL: <http://www.tsatu.edu.ua/ipod/rozvytok-silskyh-terytorij/biblioteka/>